

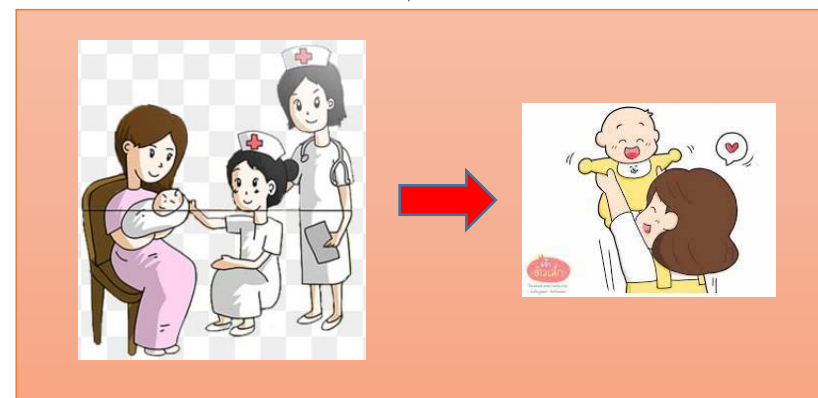
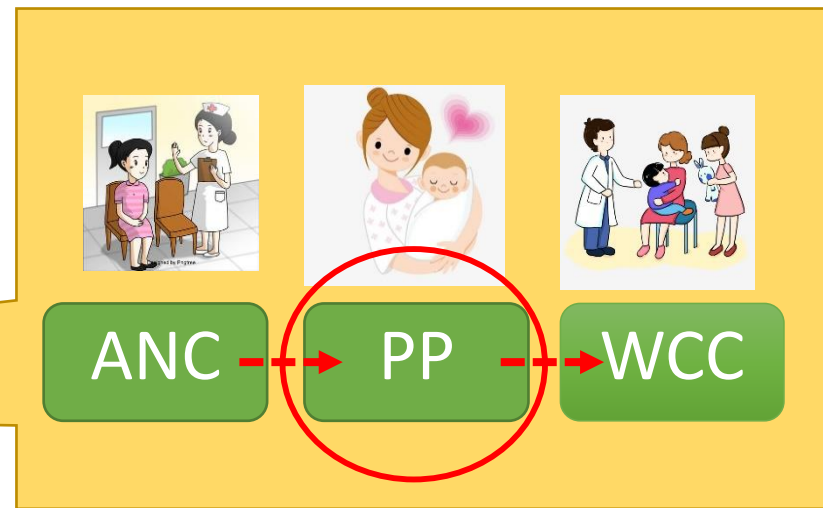
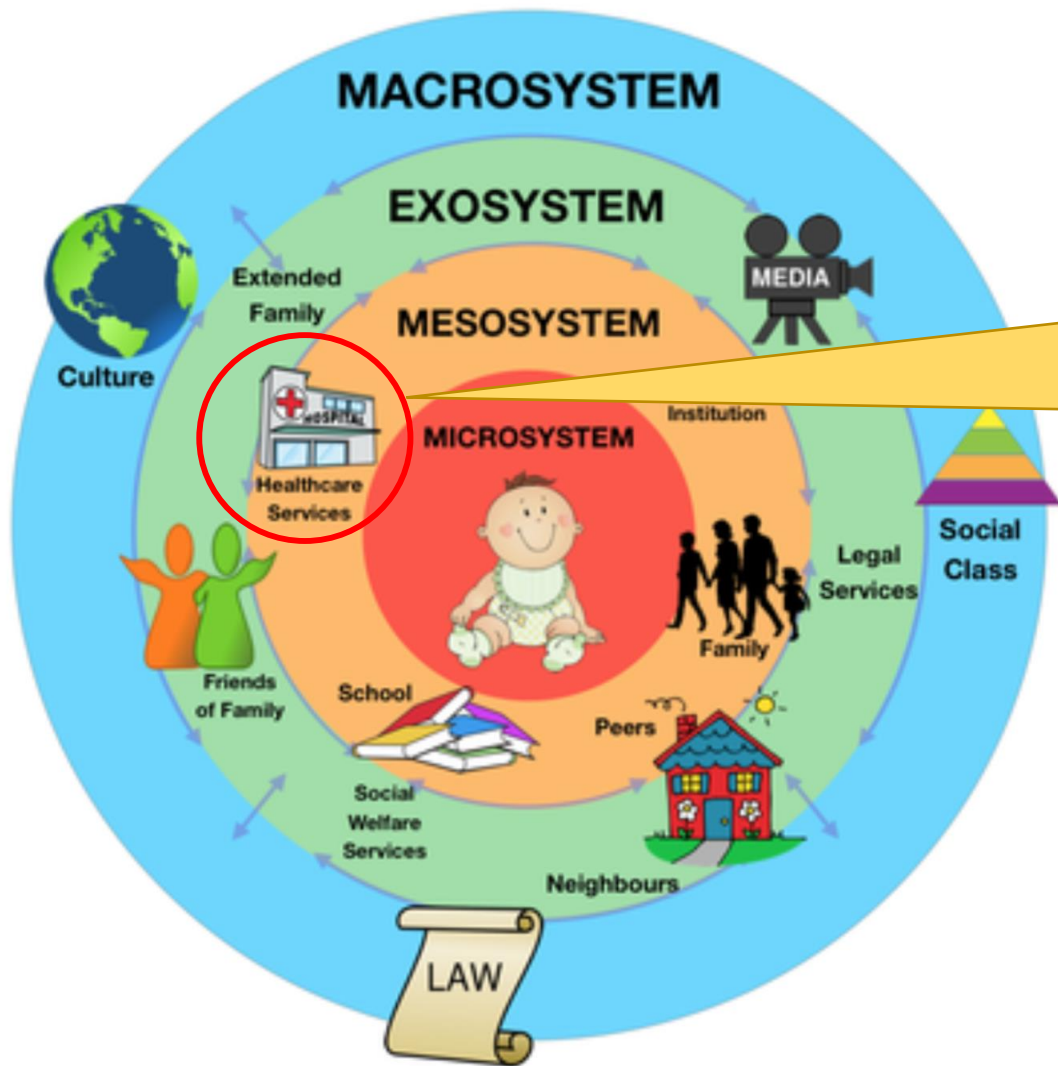
ผลของการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตร
ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก ในประเทศไทย

The effect of coaching surveillance skills and promoting child development of
postpartum mothers or primary caregivers in Thailand.

เปรมฤทัย เกตุเรน ,พรชเนตต์ บุญคง,ธีรชัย บุญยะลีพรรณ

สถาบันพัฒนาอนามัยเด็กแห่งชาติ

ที่มาและความสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการฝึกทักษะในการเฝาระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก
2. เพื่อศึกษากระบวนการฝึกทักษะในการเฝาระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของเจ้าหน้าที่และพ่อแม่ ผู้ปกครองในการใช้คู่มือเฝาระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

(DSPM)

สมมติฐานการวิจัย

1. มารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักมีพฤติกรรมการใช้คู่มือเฝาระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เพิ่มขึ้น ภายหลังการฝึกทักษะ
2. บุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักมีพัฒนาการสมวัยครบ ทั้ง 5 ด้าน เพิ่มขึ้นภายหลังการฝึกทักษะ เมื่อบุตรอายุ 2 เดือน และ 4 เดือน

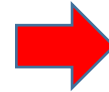
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การฝึกทักษะเพื่อเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรด้วยคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ประกอบด้วย

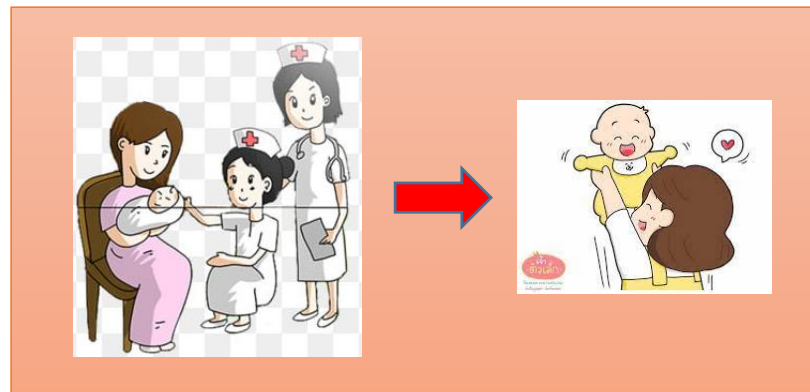
ครั้งที่ 1 ฝึกทักษะการส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM ข้อ 2-3 โดยพยาบาลหลังคลอด (PP)

ครั้งที่ 2 ฝึกทักษะการส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM ข้อ 6, 7 และ 9 โดยพยาบาลในคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) หรือคลินิกนมแม่ เมื่อบุตรอายุ 1-2 เดือน

ครั้งที่ 3 เก็บข้อมูลมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลัก เมื่อพาบุตรมารับวัคซีนหรือบุตรอายุ 4 เดือน โดยพยาบาลในคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) หรือคลินิกนมแม่

- พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM ของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลัก
- พัฒนาการ ของเด็กปฐมวัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักสามารถประเมินและส่งเสริมพัฒนาการบุตรตามวัย โดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) เมื่อกลับไปอยู่ที่บ้านได้อย่างต่อเนื่อง
2. เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นหลังจากมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักกลับไปฝึกปฏิบัติที่บ้าน
3. ลดการเกิดความผิดปกติของการได้ยินและการมองเห็นในเด็ก

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา : เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest Posttest Design)

กลุ่มตัวอย่าง : มารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักที่มีบุตรอายุแรกเกิด -4 เดือน ที่มารับบริการในโรงพยาบาล จากเขตสุขภาพที่ 1-13 ทั้งหมด 36 แห่ง ทั้งหมด 306 คน

Inclusion criteria

- 1) มารดาหลังคลอด สัญชาติไทย ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด
- 2) ผู้เลี้ยงดูหลัก เพศชายและหญิง สัญชาติไทย ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป
- 3) สามารถพูดคุยสื่อสารได้ตอบได้ดี อ่านออกเขียนได้
- 4) ถ้ามอบรู้เรื่อง มีการรับรู้ดี
- 5) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และเกณฑ์การแยกอาสาสมัครออกจากโครงการ

Exclusion criteria

- 1) มารดามีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดได้แก่ ตกเลือดหลังคลอด ติดเชื้อหลังคลอด มดลูกกลับสู่สภาพปกติช้า
- 2) ประเมินพัฒนาการเด็กพบความผิดปกติที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ล่าช้า

ระยะเวลาในการศึกษา : ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563 – 30 กรกฎาคม 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ : เป็นแบบประเมินการฝึกทักษะของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) ที่สร้างขึ้น จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับคู่มือ DSPM **จำนวน 1 ชุด**

แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ครั้ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 เก็บข้อมูลมารดาหลังคลอดก่อนกลับบ้าน (หรือผู้เลี้ยงดูหลัก) ฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM **ข้อ 2-3** โดยพยาบาลหลังคลอดในโรงพยาบาลทั่วไปหรือโรงพยาบาลชุมชนที่ส่งมาได้

ครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักคนเดิม เมื่อบุตรอายุ 1-2 เดือน ฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการโดยใช้คู่มือ DSPM **ข้อ 6, 7 และ 9** โดยพยาบาลในคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) หรือคลินิกนมแม่ในโรงพยาบาลทั่วไปหรือโรงพยาบาลชุมชนที่ส่งมาได้

ครั้งที่ 3 เก็บข้อมูลมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลักคนเดิม เมื่อพบบุตรมารับวัคซีนหรือบุตรอายุ 4 เดือน โดยพยาบาลในคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) หรือคลินิกนมแม่ ในโรงพยาบาลทั่วไปหรือโรงพยาบาลชุมชนที่ส่งมาได้

ข้อ 2 (ตา)

มองตามสิ่งกึ่งกลางลำตัว (FM)

อุปกรณ์: ลูกบอลผ้าสีแดง

ข้อ 3 (หู)

สะอึกหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ (RL)

ข้อ 6

ทำนองคว่ำ ยกศีรษะตั้งขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที (GM)

อุปกรณ์: กริ่งกริ่ง

ข้อ 7

มองตามผ่านกึ่งกลางลำตัว (FM)

อุปกรณ์: ลูกบอลผ้าสีแดง

ข้อ 9

ทำเสียงในลำคอ (เสียง “อู” หรือ “อา” หรือ “อือ”) อย่างชัดเจน (EL)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistic Package for the Social Science) วิเคราะห์ข้อมูลโดย แจกแจงความถี่ จำนวน ค่าร้อยละ ส่วนตัวแปร อายุ มารดา และอายุบุตร เพิ่มการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด
2. ทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM ก่อนและหลังฝึกปฏิบัติ ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูหลัก ด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test: χ^2 - test)
3. หาความสัมพันธ์ของการฝึกทักษะปฏิบัติการใช้คู่มือ DSPM กับผลการประเมินพัฒนาการด้วยคู่มือ DSPM ก่อนและหลังฝึกปฏิบัติ ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู ด้วยหลักการทดสอบของฟิชเชอร์ (fisher's exact test)

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของมารดาหลังคลอดก่อนกลับบ้านหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุมารดา		
- ต่ำกว่า 20 ปี	35	11.8
- 20 – 40 ปี	263	85.9
- 41 – 60 ปี	7	2.3
\bar{X} = 27.0 ปี, SD = 6.3 Median = 26.0 Min = 14 Max = 42		
2. สถานะภาพสมรส		
- สมรส	299	97.7
- หม้าย	2	0.7
- หย่า	1	0.3
- แยกกันอยู่	4	1.3
3. ระดับการศึกษา		
- ประถมศึกษา	39	12.7
- มัธยมศึกษาตอนต้น	97	31.7
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	97	32.7
- อนุปริญญา/ปวส.	38	12.4
- ปริญญาตรี	33	10.8
- ปริญญาโท	2	0.7

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. จำนวนบุตร		
- 1 คน	112	36.6
- 2 คน	125	40.8
- 3 คน	51	16.7
- มากกว่า 3 คน	18	5.8
5. อายุบุตร ณ วันฝึกปฏิบัติครั้งแรก		
- 1 - 2 วัน	231	75.5
- 3 - 4 วัน	53	17.3
- มากกว่า 4 วัน	22	7.2

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก (ต่อ)

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) n =(306)

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
1. การรู้จัก “คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)”		
- รู้จัก	107	35.0
- ไม่รู้จัก (ไม่ต้องตอบข้อ 2 และ 3)	199	65.0
2. การใช้ “คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)”	n=(107)	
- เคยใช้	73	68.2
- ไม่เคยใช้ (ไม่ต้องตอบข้อ3)	34	31.8
3. พฤติกรรมการใช้ “คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)”	n =(73)	
- นาน ๆ ครั้ง	21	28.8
- บางครั้ง	34	46.6
- ใช้เป็นประจำ	18	24.7
4. คู่มือ DSPM มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย		
- ทราบ	164	53.6
- ไม่ทราบ	138	45.1
- ไม่ระบุ	4	1.3

2. ผลการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

2.1 พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM (ในข้อ 2,3,6,7,9) ฝึกปฏิบัติการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้าน ก่อนและหลังการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก n =(306)

พฤติกรรมการใช้คู่มือ DSPM	ก่อน		หลัง		χ^2	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
- ใช้เป็นประจำ	151	49.3	211	68.9	115.735	<0.01
- บางครั้ง	113	36.9	55	18.0		
- นาน ๆ ครั้ง	35	11.4	34	11.1		
- ไม่ใช้เลย	7	2.4	6	2.0		

2.2 พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 9 ผลการประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยโดยรวม เปรียบเทียบก่อนและหลังการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการ ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก n =(306)

ผลการประเมินพัฒนาการโดยรวม	ก่อน		หลัง		x^2	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
พัฒนาการสมวัย	283	92.4	298	97.3	115.735	<0.01
พัฒนาการสงสัยล่าช้า	23	7.5	8	2.7		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. กระบวนการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

ตารางที่ 13 ความยากง่ายของการใช้คู่มือ DSPM ข้อ 2-3 ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้าน ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

ข้อ	ทักษะ	ฝึกทักษะ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือ ผู้เลี้ยงดูหลัก	ความยากง่ายในการฝึกปฏิบัติ		
			ยาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ง่าย จำนวน (ร้อยละ)
2	มองตามกึ่งกลางลำตัว (FM)	เล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ ๆ ลูก ห่างจากลูก ประมาณ 20 ซม.	3 (1.0)	82 (27.3)	215 (71.7)
		เรียกชื่อลูก เมื่อลูกสนใจให้เคลื่อนไหวหรือเอียงหน้าไปข้างลำตัวช้า ๆ เพื่อให้มองตาม ถ้าลูกไม่มองให้ช่วยประคองหน้าให้มองตาม	2 (0.7)	79 (26.4)	218 (72.9)
		ใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้ลูกสนใจมองตาม	3 (1.0)	99 (34.0)	189 (65.0)
3	สะดุ้งหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูดระดับปกติ (RL)	เล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย แล้วเรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูก จากข้างซ้ายและขวาทีละข้าง โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ	1 (0.4)	85 (28.6)	211 (71.0)
		เมื่อลูกสะดุ้งหรือขยับตัวให้ยิ้มและสัมผัสตัวลูก แล้วลดเสียงพูดคุยลงเรื่อย ๆ จนอยู่ในระดับปกติ	5 (1.7)	82 (28.1)	205 (70.2)
		ถ้าลูกไม่สะดุ้งหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายหันหาเสียง ต้องนึกถึง การได้ยินว่าปกติหรือไม่ โดยใช้กริ่งหรือกระดิ่งทดสอบการได้ยิน โดยสั่นด้านข้างเด็กก่อนไปด้านหลัง ทีละข้าง และเด็กมองไม่ เห็นกระดิ่งหรือกริ่งในมือ	14 (5.3)	92 (34.6)	160 (60.1)

3. กระบวนการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก (ต่อ)

ตารางที่ 13 ความยากง่ายของการใช้คู่มือ DSPM ข้อ 2-3 ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรที่บ้าน ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก (ต่อ)

ข้อ	ทักษะ	ฝึกทักษะ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูหลัก	ความยากง่ายในการฝึกปฏิบัติ		
			ยาก จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง จำนวน (ร้อยละ)	ง่าย จำนวน (ร้อยละ)
6	ท่านอนคว่ำยกศีรษะ ตั้งขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที (GM)	เล่นกับลูกในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ พุดคุดตรงหน้าลูก โดยเคลื่อน หน้าตนเองขึ้น ด้านบนเพื่อให้ลูกเงยหน้าขึ้นตามจนศีรษะยกขึ้นใน แนว 45 องศา แล้วนับ 1 2 3 และจึงเคลื่อนหน้าตนเองลงมาอยู่ที่เดิม	6 (2.0)	89 (29.7)	205 (68.3)
		ใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้ลูกสนใจมองตาม	0 (0.0)	77 (23.6)	227 (76.4)
7	มองตามผ่านกึ่งกลาง ลำตัว(FM)	เล่นกับลูกในท่านอนหงาย ยื่นหน้าตนเองห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูกมองหน้า แล้วเคลื่อนใบหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัว เพื่อให้ลูกมองตาม	3 (1.0)	74 (25.2)	217 (73.8)
		ถือของเล่นที่มีสีสันสดใสห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูก มองที่ของเล่น แล้วเคลื่อนของเล่นผ่านกึ่งกลางลำตัวเพื่อให้มองตาม	1 (0.3)	75 (25.1)	223 (74.6)
		เมื่อลูกมองตามได้ดีแล้ว ควรเพิ่มระยะห่างของใบหน้าตนเองหรือ ของเล่นจนถึงระยะ 30 ซม.	2 (0.7)	69 (24.7)	209 (74.6)
9	ทำเสียงในลำคอ (เสียง “อู” หรือ “อ” หรือ “อือ”) อย่างชัดเจน (EL)	เล่นกับลูกในท่านอนหงายหรืออุ้มลูก ยื่นหน้าเข้าไปหาลูก สบตาและ พุดคุด พร้อม ทำเสียง “อู” หรือ “อา” หรือ “อือ” ในลำคอให้ได้ยิน แล้วหยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกส่งเสียงตาม	1 (0.3)	57 (18.9)	243 (80.7)
		เมื่อลูกออกเสียงได้ ให้ยื่นหน้าในระยะห่างจากลูกเพิ่มขึ้นประมาณ 60 ซม.	3 (1.0)	74 (25.9)	209 (73.1)

ตารางที่ 15 การฝึกปฏิบัติโดยใช้คู่มือ DSPM ในข้อ 2 – 3 ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักก่อนกลับบ้าน n =(306)

ข้อ	ทักษะ	ฝึกทักษะ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูหลัก	ทำได้ครบตามเกณฑ์ จำนวน (ร้อยละ)	ทำไม่ได้ครบตาม เกณฑ์ จำนวน (ร้อยละ)
2	มองตามกึ่งกลางลำตัว (FM) อุปกรณ์ : ลูกบอลผ้าสีแดง	เล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย ก้มหน้าให้อยู่ใกล้ ๆ ลูก ห่างจากลูก ประมาณ 20 ซม.	299 (97.7)	7 (2.3)
		เรียกชื่อลูก เมื่อลูกสนใจให้เคลื่อนหรือเอียงหน้าไปข้างลำตัวช้า ๆ เพื่อให้มองตาม ถ้าลูกไม่มองให้ช่วยประคองหน้าให้มองตาม	298 (97.4)	8 (2.6)
		ใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้ลูกสนใจมองตาม	289 (94.4)	17 (5.6)
3	สะอึกหรือเคลื่อนไหวร่างกายเมื่อได้ยินเสียงพูด ระดับปกติ (RL)	เล่นกับลูกโดยให้ลูกนอนหงาย แล้วเรียกชื่อหรือพูดคุยกับลูก จากข้างซ้ายและขวาทีละข้าง โดยพูดเสียงดังกว่าปกติ	297 (97.1)	9 (2.9)
		เมื่อลูกสะอึกหรือขยับตัว ให้ยิ้มและสัมผัสตัวลูก แล้วลดเสียงพูด คุยลงเรื่อยๆ จนอยู่ในระดับปกติ	292 (95.4)	14 (4.6)
		ถ้าลูกไม่สะอึกหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายหันหาเสียง ต้องนึกถึง การได้ยินว่าปกติหรือไม่ โดยใช้กริ่ง หรือกระดิ่งทดสอบการได้ยิน โดยสั่นด้านข้างเด็กก่อนไปด้านหลัง ทีละข้าง และเด็กมองไม่ เห็นกระดิ่งกริ่ง ในมือ	265 (86.6)	41 (13.4)

ตารางที่ 15 การฝึกปฏิบัติโดยใช้คู่มือ DSPM ในข้อ 2 – 3 ของมารดาหลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลักก่อนกลับบ้าน n =(306) (ต่อ)

ข้อ	ทักษะ	ฝึกทักษะ โดยพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้เลี้ยงดูหลัก	ทำได้ครบตามเกณฑ์ จำนวน (ร้อยละ)	ทำไม่ได้ไม่ครบตาม เกณฑ์ จำนวน (ร้อยละ)
6	ทำนอนคว่ำยกศีรษะ ตั้งขึ้นได้ 45 องศา นาน 3 วินาที (GM)	เล่นกับลูกในท่านอนคว่ำ ข้อศอกงอ พุดคุดตรงหน้าลูก โดยเคลื่อน หน้าตนเองขึ้นด้านบนเพื่อให้ลูกเงยหน้าขึ้นตามจนศีรษะยกขึ้นใน แนว 45 องศา แล้วนับ 1 2 3 และจึงเคลื่อนหน้าตนเองลงมาอยู่ที่เดิม	288 (94.1)	18 (5.9)
		ใช้ของเล่นที่มีสีสันสดใสกระตุ้นให้ลูกสนใจมองตาม	281 (91.8)	25 (8.2)
7	มองตามผ่านกึ่งกลาง ลำตัว(FM)	เล่นกับลูกในท่านอนหงาย ยื่นหน้าตนเองห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูกมองหน้าแล้วเคลื่อนใบหน้าผ่านกึ่งกลางลำตัว เพื่อให้ลูกมองตาม	285 (93.1)	21 (6.9)
		ถือของเล่นที่มีสีสันสดใสห่างจากหน้าลูกประมาณ 20 ซม. กระตุ้นให้ลูก มองที่ของเล่นแล้วเคลื่อนของเล่นผ่านกึ่งกลางลำตัวเพื่อให้มองตาม	284 (92.8)	22 (7.2)
		เมื่อลูกมองตามได้ดีแล้ว ควรเพิ่มระยะห่างของใบหน้าตนเองหรือ ของเล่นจนถึงระยะ 30 ซม.	276 (90.2)	30 (9.8)
9	ทำเสียงในลำคอ (เสียง “อู” หรือ “อ” หรือ “อือ”) อย่างชัดเจน (EL)	เล่นกับลูกในท่านอนหงายหรืออุ้มลูก ยื่นหน้าเข้าไปหาลูก สบตาและ พุดคุด พร้อมทำเสียง “อู” หรือ “อา” หรือ “อือ” ในลำคอให้ได้ยิน แล้วหยุดฟังเพื่อรอจังหวะให้ลูกส่งเสียงตาม	291 (95.1)	15 (4.9)
		เมื่อลูกออกเสียงได้ ให้ยื่นหน้าในระยะห่างจากลูกเพิ่มขึ้นประมาณ 60 ซม.	270 (88.2)	36 (11.8)

4. ปัญหาอุปสรรค ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) และความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ต่อกระบวนการฝึกทักษะในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการบุตรด้วยคู่มือ DSPM ให้กับมารดา หลังคลอดหรือผู้เลี้ยงดูหลัก

4.1 ปัญหาอุปสรรคของพ่อแม่ ผู้ปกครองในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (คน)
- ความสะดวกและช่วงเวลาที่ใช้ในการประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	23
- ไม่สามารถประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยตนเอง ให้ปู่ย่า ตายาย ช่วยเลี้ยง	11
- ความเข้าใจในเนื้อหาคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)	10
- อุปกรณ์/เล่มคู่มือ DSPM ความสะดวกในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	5
- ความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก เช่น ไม่สบาย มีโรคประจำตัว	3
- ไม่สามารถเข้าใช้งาน QR Code ในเล่ม DSPM ได้	2
- พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญเรื่องการประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการลูก	1

4.2 ปัญหาอุปสรรค ของเจ้าหน้าที่ในการใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน (คน)
- เจ้าหน้าที่หลังคลอดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะการสอนฝึกปฏิบัติการใช้คู่มือ DSPM	47
- สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ส่งผลให้ไม่สามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้ตรงตามนัด/เลื่อนนัด	7
- เด็กไม่ให้ความร่วมมือในการประเมินพัฒนาการ เช่น นอนหลับ ร้องไห้ กลัวคนแปลกหน้า เป็นต้น	6
- พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่กระตุ้น/ส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามคู่มือ DSPM อย่างต่อเนื่อง	3
- เวลาของผู้ปกครองไม่แน่นอนตามวันนัด	1
- เจ้าหน้าที่ที่ประเมินพัฒนาการไม่ใช่คนเดิมตลอดทำให้ขาดความต่อเนื่อง	1
- การติดตามมารดาหลังคลอดใช้การติดต่อทางโทรศัพท์ อาจให้ข้อมูลที่ไม่แน่นอน	1
- การนัดคลาดเคลื่อนเนื่องจากบันทึกเบอร์โทรพ่อแม่ ผู้ปกครองผิด	1

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่มีความเฉพาะเจาะจงกับหน่วยงานพยาบาลหลังคลอด เพื่อให้เห็นความสำคัญของพยาบาลหลังคลอดที่เป็นผู้ให้คำแนะนำในเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กของพ่อแม่และผู้เลี้ยงดูหลัก ซึ่งการที่จะทำให้พ่อแม่เกิดความตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลา และความสม่ำเสมอ จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการดำเนินงานระหว่างคลินิกฝากครรภ์ คุณภาพ (ANC) พยาบาลหลังคลอด (PP) และคลินิกสุขภาพเด็กดี (WCC) และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ดังนั้นขอเสนอให้มีการจัดทำระบบการส่งต่อเด็กและพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมถึงมีกระบวนการติดตาม ประเมินผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานต่อไป

2. กระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยนั้น เด็กทุกคนควรได้รับการเฝ้าระวังและติดตามคัดกรองพัฒนาการในช่วงอายุสำคัญ ได้แก่ 9,18,30,42 และ 60 เดือน หากพบเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือมีพัฒนาการสงสัยล่าช้า บุคลากรสาธารณสุข ควรให้คำแนะนำโดยการสร้างความรอบรู้และให้ความมั่นใจกับบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดูหลัก ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่เหมาะสมตามช่วงวัย

3. การศึกษาครั้งต่อไปควร ศึกษารูปแบบระบบการดูแลเด็กและให้คำปรึกษาพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูหลักในหน่วยบริการสาธารณสุข ในการเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานสร้างความรอบรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้กับมารดาหลังคลอด โดยมีแนวทางการสอนฝึกทักษะในการใช้คู่มือ DSPM ให้กับมารดาหลังคลอด

2. จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะของพยาบาลหลังคลอดในการใช้คู่มือ **DSPM** ให้ครอบคลุมทุกโรงพยาบาลทั่วประเทศ

- ปี 2564 จัดอบรมพยาบาลหลังคลอดในการใช้คู่มือ **DSPM** นำร่อง โรงพยาบาลในเขตพื้นที่ 4 ภาค
- ปี 2565 จัดอบรมพยาบาลหลังคลอดในการใช้คู่มือ **DSPM** ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

THANK

YOU